

RESPUBLIKAMIZDA AGROTURIZM UCHUN EKSKURSIYA XIZMATINI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH.

Olimjonova Farog'at Dilmurod qizi.

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti Turizm ta'lim
yo'nalishi 3.100-guruh talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13777390>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10- Sentabr 2024 yil
Ma'qullandi: 15- Sentabr 2024 yil
Nashr qilindi: 18- Sentabr 2024 yil

KEY WORDS

Agroturizm, ekskursiya, turizm, modernizatsiya, mehmondo'stlik, metapolis, baliq ovlash, ot minish, choy plantatsiyasiga sayohat qilish, sharob va uzumzorlar.

ABSTRACT

Ushbu maqolada agroturizm ekskursiyasining mazmuni va mohiyati, ekskursiya xizmatining funksiyalari, xususiyatlari va ekskursiya xizmatini tasniflash, ekskursiya xizmatini tayyorlash texnologiyasi, ekskursiya ob'ektlarini tanlash va baholash, ekskursiya xizmati marshrutini tuzish va sinov ekskursiyasini o'tkazish tartibi yoritib berilgan. Shuningdek, agroturizm ekskursiyasi xizmatida ob'ektlarni ko'rsatish usullari, ekskursiya ob'ektlarini hikoya qilish usullari, ekskursiyani xizmatining tashkiliy masalalari turizmning maxsus turlariga ekskursiya tashkil qilish, ekskursiya marshrutida ekskursantlarning xavfsizligini ta'minlash, ekskursiya marshrutida birinchi tibbiy yordamni ko'rsatish qoidasi keltirilgan.

Respublikamizda turizm sohasini rivojlantirish uchun barcha zarur manbalar mavjud. Buyuk Ipak yo'li ustida joylashgan Vatanimiz qulay tabiiy-iqlim sharoitlariga, boy tarixiy, madaniy merosga va ayni paytda ham ichki va xalqaro turizmni rivojlantirish uchun yuqori salohiyatga ega. Mamlakatni modernizatsiya qilish sharoitida turizm va mehmondo'stlik sohasidagi yechimini kutib turgan masalalardan biri malakaviy talablarga javob bera oladigan kadrlarni tayyorlashdir. Turizm sohasida ekskursiya xizmati asosiy xizmatlardan biri hisoblanadi. Tashrif buyurgan turist eng avvalo mamlakatning tarixi, madaniyati, ijtimoiy hayoti, tabiiy resurslari bilan tanishishni, tomosha qilishni xohlaydi. Ekskursiya xizmati o'zining ko'rgazmaliligi, mazmundorligi, hissiyotlilik bilan ekskursantlarning ma'naviy dunyoqarashi shakllanishiga ta'sir ko'rsatadi. «Ekskursiya xizmatini tashkil qilish» fani «Turizm (faoliyat yo'nalishlari bo'yicha)» va «Mehmonxona xo'jaligini tashkil etish va boshqarish» yo'nalishi bo'yicha ta'lim olayotgan talabalar uchun mutaxassislik fani sifatida ahamiyatlidir. Ushbu kursdan talabalar turizm sohasida ekskursiya xizmatlarini sifatli tashkil qilish haqida zaruriy ma'lumotlarga ega bo'ladilar.[1]

«Ekskursiya» tushunchasi yunoncha «excursio» so'zidan olingan bo'lib, «sayohatga chiqish, sayr qilish» degan ma'noni anglatadi. «Ekskursiya» tushunchasiga eng birinchi ta'rifni V.Dal (1882y) quyidagicha bergan: «ekskursiya- bu sayr-tomosha, biror nimani izlash, o'simliklar yig'ishdir». Rossiyalik olim M. P. Ansiferov (1923 y) «ekskursiya – bu sayr bo'lib, uning

vazifasi aniq ma'lumotlar asosida mavzuni o'rganishdir», degan fikrni keltirib o'tgan. Qishloq xo'jaligi ekskursiyasi odatda ta'lim va dam olish maqsadida ferma yoki qishloq xo'jaligiga tashrif buyurishni o'z ichiga oladi. Ishtirokchilar dehqonchilikning turli jihatlarini, jumladan, ekin yetishtirish, chorvachilikni boshqarish va barqaror qishloq xo'jaligi amaliyotlari bilan tanishish imkoniyatiga ega bo'ladi. Qishloq xo'jaligiga ekskursiya paytida tashrif buyuruvchilar urug' ekish, ekinlarni yig'ish yoki qishloq xo'jaligi hayvonlari bilan muloqot qilish kabi amaliy mashg'ulotlar bilan shug'ullanishlari mumkin. Bilimli mezburlar boshchiligidagi ekskursiyalar qishloq xo'jaligi jarayonlari va mahalliy jamiyatda dehqonchilikning ahamiyati haqida tushuncha beradi. Ushbu ekskursiyalar odamlarni oziq-ovqat manbalari bilan bog'lash, atrof-muhit haqida xabardorlikni oshirish va qishloq hayotining bevosita tajribasini taklif qilishdan iborat. Ular qishloq xo'jaligi va uning kundalik hayotimizga ta'sirini chuqurroq tushunishga qiziqqan maktablar, jamoat guruhlari yoki shaxslar tomonidan tashkil etilishi mumkin. Qishloq xo'jaligi ekskursiyalari ko'pincha dehqonchilik amaliyotini to'liq tushunishni ta'minlash uchun moslashtirilgan bir qator tadbirlarni taklif qiladi. Ishtirokchilar turli xil ekinlarni o'rganish, sug'orish usullarini o'rganish, zararkunandalarga qarshi kurash va tuproqni boshqarish usullari haqida tushunchaga ega bo'lishlari mumkin. Qishloq xo'jaligiga oid ekskursiyalar fermer xo'jaligi bilan bog'liq tadbirlardan tashqari, qayta ishlash korxonalariga tashrif buyurishni o'z ichiga olishi mumkin, bu erda ishtirokchilar qishloq xo'jaligi xom ashyosi tayyor mahsulotga aylantirilishiga guvoh bo'lishlari mumkin. Bu ekskursiyaning o'ziga xos yo'nalishiga qarab sut mahsulotlari, sharob yoki boshqa qayta ishlangan oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarishni kuzatishni o'z ichiga olishi mumkin. Umuman olganda, qishloq xo'jaligi ekskursiyalari iste'molchilar va qishloq xo'jaligi sektori o'rtasida mazmunli aloqa o'rnatish, fermerlarning mashaqqatli mehnatini qadrlashni kuchaytirish va barqaror va mas'uliyatli fermerlik amaliyotini targ'ib qilishga qaratilgan.[2]

Agroturizm turizmning boshqa turlariga nisbatan yangi yo'nalish hisoblanadi. Ma'lumki, agroturizm- bu qishloq joylarda tashkil etiladigan faoliyat bo'lib, mehmonga keluvchilarga kompleks xizmat ko'rsatish ya'ni yashash, dam olish, ovqatlanish, ekskursiya xizmatlari, bo'sh vaqtni va sport tadbirlarini samarali tashkil etish va boshqa xizmatlar taklif etuvchi qishloq turizmining tarkibiy qismi bo'lib, ushbu yo'nalish metapolis va markaziy shaharlarga hos bo'lmagan turlardan hisoblanadi. Aksariyat, shahar hayot tarzida aynan shu yo'nalish yetishmasligi va shahar aholisining tabiatga yaqin bo'lish ehtiyoji seziladi. Agroturizm ekoturizm industriyasining kichik tarmog'i bo'lib, unda sayyohlar ta'lim yoki ko'ngilochar maqsadlarda fermer xo'jaliklari, chorva mollari yoki boshqa qishloq xo'jaligi korxonalariga tashrif buyurishadi. Ushbu ta'tillar tajriba bo'lishi mumkin, masalan, baliq ovlash, ot minish yoki choy plantatsiyasiga sayohat qilish yoki mehmonlar bir necha kun davomida ekinlar va chorva mollari muntazam parvarish qilishda qatnashadigan to'liq dam olish. Sayohatning bu turida hech qanday yangilik yo'q — odamlar o'nlab yillar davomida turar joy evaziga fermalarda ishlab, Italiya uzumzorlariga yoki Rokki tog'li fermalariga "WWOOFing" (organik fermer xo'jaliklarida butun dunyo bo'ylab imkoniyatlar) deb nomlanuvchi fermalarga borishadi. Agroturizm go'zal manzara va do'stlikdan tashqari, amaliy tajriba orqali global dehqonchilik jarayonlarini chuqurroq tushunishga yordam beradi.[3] Agroturizm turli xil faoliyat va tajribalarni o'z ichiga oladi, qishloq xo'jaligi va qishloq hayotini chuqurroq tushunishga yordam beradi. Bu yerda ba'zi qo'shimcha jihatlar mavjud:

1. Dehqon bozorlari: Ko'pgina qishloq xo'jaligi sayyohlik ekskursiyalari mahalliy dehqon bozorlariga tashrif buyurishni o'z ichiga oladi, bu yerda tashrif buyuruvchilar to'g'ridan-to'g'ri dehqonlardan yangi mahsulotlar, qo'lda ishlangan hunarmandchilik va hunarmandchilik mahsulotlarini xarid qilishlari mumkin.

2. Ma'rifiy seminarlar: Fermer xo'jaliklarida ko'pincha organik dehqonchilik, asalarichilik, pishloq tayyorlash yoki boshqa qishloq xo'jaligi ko'nikmalari kabi mavzularda seminarlar tashkil etiladi. Ishtirokchilar mutaxassislardan bevosita o'rganishlari va amaliy bilim olishlari mumkin.[4]

3. Mavsumiy tadbirlar: Agroturizm ekskursiyalari ko'pincha fasllarga mos keladi, kuzda qovoq terish, kuzda olma yig'ishtirish yoki bahorda gullash sayohatlari kabi tadbirlarni taklif etadi.

4. Sharob va uzumzorlar sayohatlari: Uzumchilikka qiziquvchilar uchun vino va uzumzorlarga sayohatlar mashhur. Mehmonlar vinochilik jarayoni bilan tanishishlari, turli navlarini tatib ko'rishlari va mintaqaning o'ziga xos terroirini qadrlashlari mumkin.[5]

5. Hayvonlarning o'zaro ta'siri: Chorva mollari bo'lgan fermalar tashrif buyuruvchilarga hayvonlarni ovqatlantirish, uylantirish yoki hayvonlarni parvarish qilish tadbirlarida ishtirok etish orqali hayvonlar bilan muloqot qilish imkoniyatini berishi mumkin.

6. Oshpazlik tajribalari: Agroturizm ko'pincha fermadan dasturxongacha kechki ovqatlar, yangi qishloq xo'jaligi ingredientlaridan foydalangan holda pazandalik mashg'ulotlari yoki mahalliy mahsulotlarni tatib ko'rish kabi oshpazlik tajribalarini o'z ichiga oladi.

7. Tabiat yo'llari va ochiq havoda o'tkaziladigan tadbirlar: Ba'zi qishloq xo'jaligi sayyohlik yo'nalishlari dehqonchilik tajribasini to'ldirish uchun tabiat yo'llari, qushlarni tomosha qilish yoki ochiq havoda dam olishni taklif qiladi.

8. Hamjamiyat ishtiroki: Agroturizm shahar va qishloq jamoalari o'rtasida mustahkam aloqalarni o'rnatish, barqaror dehqonchilik amaliyotini ilgari surish va mahalliy iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlashga hissa qo'shadi.

9. Tarixiy va madaniy ahamiyatga ega: Ayrim fermer xo'jaliklari tarixiy yoki madaniy ahamiyatga ega bo'lib, agroturizm ekskursiyalari muayyan hududning qishloq xo'jaligi amaliyoti bilan bog'liq meros va an'analar haqidagi tushunchalarni o'z ichiga olishi mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, qishloq xo'jaligi turizmi ko'p qirrali tajribani taqdim etadi, bu faqat fermerlik faoliyatini kuzatishdan tashqari, ishtirokchilarga qishloq xo'jaligi turmush tarzi bilan faol shug'ullanish va uni qadrlash imkonini beradi. Ko'pincha agroturizm deb ataladigan qishloq xo'jaligi turizmi qishloq xo'jaligi va qishloq xo'jaligi bilan bog'liq tadbirlarni boshdan kechirish va ishtirok etishni o'z ichiga oladi. Qishloq xo'jaligi sayyohlik ekskursiyasi odatda ishtirokchilar turli qishloq xo'jaligi amaliyotlari bilan tanishishlari mumkin bo'lgan fermer xo'jaliklari, uzumzorlar, bog'lar yoki qishloq joylari bo'ylab ekskursiyalarni o'z ichiga oladi. Ushbu ekskursiyalar davomida tashrif buyuruvchilar meva terish, hosil yig'ish yoki hatto qishloq xo'jaligi ishlarida qatnashish kabi amaliy mashg'ulotlar bilan shug'ullanish imkoniyatiga ega bo'lishlari mumkin. Barqaror dehqonchilik amaliyoti bo'yicha seminarlar kabi o'quv komponentlari ham kiritilishi mumkin. Bundan tashqari, yangi mevalar, sabzavotlar, vinolar yoki sut mahsulotlari kabi mahalliy ishlab chiqarilgan mahsulotlarni tatib ko'rish odatiy holdir. Qishloq xo'jaligi turizmi nafaqat noyob va ta'lim tajribasini taqdim etadi, balki qishloq va qishloq jamoalari o'rtasidagi aloqani rag'batlantiradi, qishloq xo'jaligi sanoatini qadrlashni kuchaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Progress in Tourism, Recreation and Hospitality Management. Editorial Board: Prof. B.H.Archer, Dr. C.Cooper, Prof. P.R.Gamble, Mr. M.Kipps, Mr. A.J. Lockwood, Dr. I.stevenson. Belhaven Series, Published in association with the Department of Management Studies for Tourism and Hotel Industries, University of surrey, UK, 2004., -pp. 28-30; 45-54; 97-103.
2. Chase, Lisa C.; Stewart, Mary; Schilling, Brian; Smith, Becky; Walk, Michelle (2018-04-02). "Agritourism: Toward a Conceptual Framework for Industry Analysis" (en). Journal of Agriculture, Food Systems, and Community Development 8 (1): 13– 19. doi:10.5304/jafscd.2018.081.016. ISSN 2152-0801.
3. Шахоян К.В. Основные подходы к определению агротуризма: Ученые записки Ереванского государственного университета. 2013.
4. Астахов Т.А.и др. Отчет «Концепция развития агротуризма на территории туристских рекреационных зон и ее реализация до 2015 года» 372 с.
5. Бельский В.И. Агроэкотуризм: опыт, проблемы, рекомендации. -Минск : [Ин-т экономики НАН Беларуси], 2008. - 123 с. : ил.
6. Ефременко Н. Сельский туризм и агробизнес – сочетание перспективное.Агроэкономика.-2003,-128 с.
7. Ивановская К. Сельский туризм - направление диверсификации деятельности личных подворий населения: [в условиях Костромской области] //АПК: экономика, управление. -2009. - №9. - С. 46-50.
- 8.<https://cyberleninka.ru/article/n/agroturizm-o-zbekistondagi-fermerlar-vamahalliy-aholi-uchun-potensial-imkoniyatlar/viewer>
- 9.<https://kun.uz/uz/97748816?q=%2Fuz%2F97748816#!>.
10. https://toshvil.uz/oz/toshkent_viloyatida_agroturizm.
11. <https://yuz.uz/uz/news/>.